

programma
Harlingen

handreiking ruimtelijke kwaliteit

Havenfront / Veerhaven en P-terrein

december 2022

provinsje fryslân
provincie fryslân

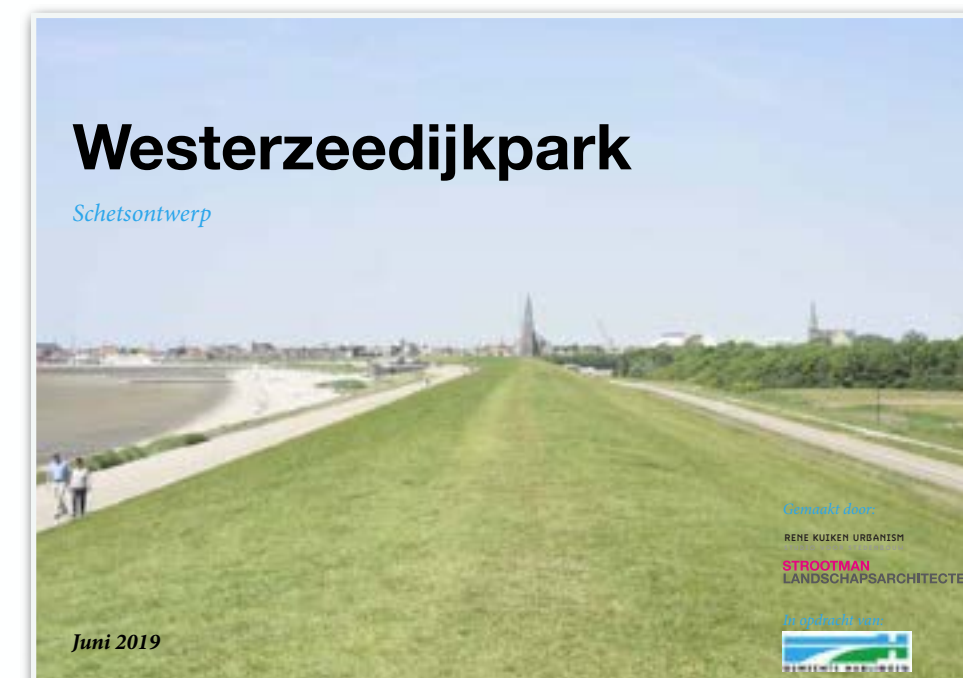

kaartbeeld met deelgebieden

inhoudsopgave

inleiding	3
context	
ruimtelijke kwaliteit	
handreiking	
perspectief	
richting gevende principes	4
integrale gebiedsopgave	5
samenhang en identiteit	6
verbinding en toegankelijkheid	7
prettige omgeving	8
stadssilhouet en programma / zichtrelaties	9
samenvatting richting gevende principes	10
perspectief	11
Veerkade / concessiegebied	12
Waddenpromenade	16
Plankenpad	19
Oude Ringmuur	22
Harlingerstraatweg	25
Parkeeraccommodatie Tsjerk Hiddes	28
colofon	31

handreiking ruimtelijke kwaliteit

context

In het kader van het programma Harlingen is de focus gelegd op de kustzone. In de nabije toekomst zullen zich grote ontwikkelingen voordoen, die kansen bieden specifiek voor de kustzone. Het betreft projecten van velerlei opdrachtgevers, met verschillende doelen en daarnaast een uiteenlopende omvang, fase en doorlooptijd. Met een nog uit te voeren gebiedsverkenning wordt de samenhang onderzocht van de diverse opgaven die zich afspelen in de kustzone. Deze verkenning heeft als inzet een gezamenlijke integrale ontwikkeling en uitvoering door en met de betrokken partners.

ruimtelijke kwaliteit

Gezien de betekenis en omvang van de kustzone voor de stad Harlingen is het van belang om de discussie omtrent ruimtelijke kwaliteit te voeren. Wat is de toekomstige identiteit van de afzonderlijke deelgebieden en de samenhang? Wat zijn hierin de ruimtelijke structuren en kwaliteiten die als vertrekpunt kunnen dienen? En wat zijn de kansen om de ruimtelijke kwaliteit te versterken? De handreiking voor ruimtelijke kwaliteit gaat in op deze vragen en geeft richting aan de gewenste koers.

handreiking

De handreiking heeft als doel de ruimtelijke kwaliteit in projecten op een eenduidige en consistente manier mee te nemen. In navolging van het *Ruimtelijk Kader Harlingen 2012* bevat het richtinggevende principes en vertrekpunten die de ruimtelijke kwaliteit moet borgen en stimuleren. Daarnaast bevat het kaartbeelden met daarop de belangrijkste ruimtelijke structuren die relevant zijn voor de ruimtelijke kwaliteit. Op iedere kaart is onderscheid aangebracht in deelgebieden met een eigen karakteristiek, de verbindingen, zichtlijnen, verblijfsplekken en markante bouwwerken. De combinatie van kaartbeelden met kwaliteiten en richtinggevende principes vormt de basis en zorgt voor de ruimtelijke samenhang.

perspectief

De opgaven in de kustzone brengen een nieuwe dynamiek met zich mee. Kansen om de identiteit te vergroten en de relatie tussen wad en stad te verbeteren. De 'handreiking ruimtelijke kwaliteit' is er om bestaande kwaliteiten te beschermen maar ook ontwikkelingsrichting en perspectief moeten bieden. De focus zal hierbij liggen op het noordwestelijk gedeelte van de kustzone. Dit is het gebied met een relatief beperkte ruimtelijke kwaliteit waar meerdere projecten en opgaven de kansen bieden voor verbetering.

plaatsing binnen eerdere ruimtelijke visies

Dit product bouwt voort op de ruimtelijke ambities zoals die zijn opgesteld voor het Westerzeedijk gebied en de Nieuwe Wilhelmshaven. De ruimtelijke analyse sluit aan bij het Ruimtelijk Kompas Harlingen en de Herinrichting veeromgeving Wadden.

handreiking ruimtelijke kwaliteit

6 richting gevende principes

1. een integrale gebiedsopgave

Harlingen was door de nabijheid van het zeegat Terschelling - Vlieland van oudsher een knooppunt en startpunt van waaruit vele walvisvaarten vertrokken. Ook nu nog vertrekken vissers vanuit Harlingen. Een groot deel van de Urkervloot is na de afsluiting van de Zuyderzee hier komen te liggen. En natuurlijk is Harlingen bekend bij de toerist omwille van het historisch centrum dat aan de haven grenst, maar bovenal als startpunt naar de Wadden. Harlingen heeft namelijk als enige veerhaven twee lijndiensten naar de eilanden Vlieland en Terschelling. Een historisch beginpunt van vele reizen kenmerkt deze haven dus.

In het noordelijk deel van het Havenfront ligt een aantal actuele opgaven, waaronder de herinrichting van de Waddenpromenade en de parkeeraccommodatie Tsjerk Hiddes. Deze moet leiden tot een aantrekkelijk gebied voor de Harlingers en de vele bezoekers naar de eilanden. De ingreep is ook een kans om de relatie met de binnenstad te verbeteren.

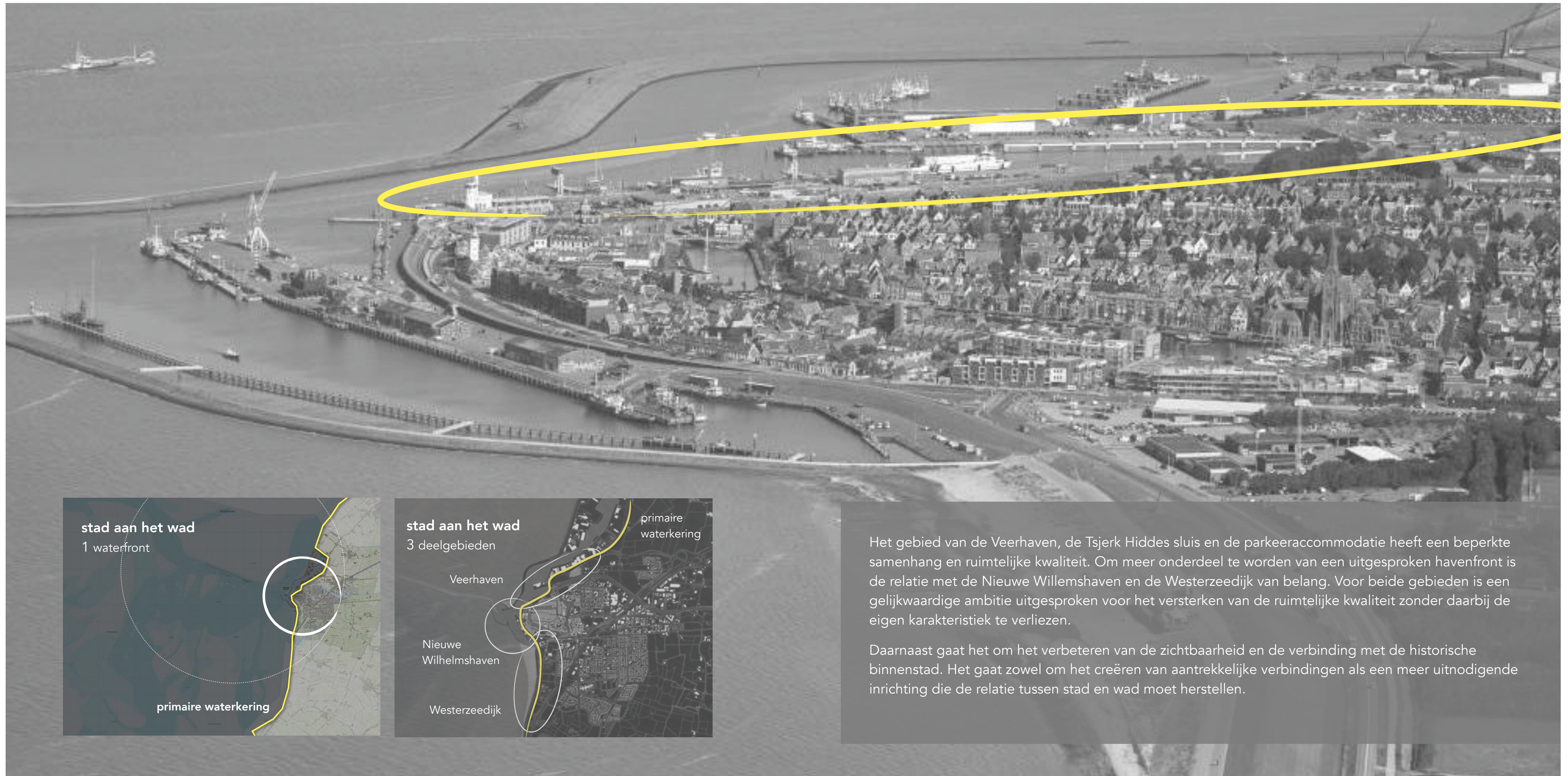
Het gebied ligt op de primaire waterkering die de stad beschermt tegen hoogwater. In de nabije toekomst zal deze dijk moet worden versterkt om voldoende bescherming te bieden tegen de zeespiegelstijging. Ook zijn er plannen voor het vervangen en vergroten van de Tsjerk Hiddessluizen die toegang geven tot het Harinxma-kanaal. Daarbij wordt onderzocht of een spui-gemaal een oplossing kan zijn voor het slib dat in de Nieuwe Voorhaven neerslaat en elk jaar verwijderd moet worden. Oplossingen die niet los zijn te zien van de zoetwater kwaliteit en het verziltingsvraagstuk.

Al deze opgaven zijn aanzienlijk en gebiedsoverstijgend. Ze illustreren de noodzaak voor het maken van een integrale visie met oplossingen die elkaar versterken. Centraal in dit product staan de ruimtelijke kwaliteit en kansen die er liggen om de identiteit vorm te geven. Een gebied dat onderdeel uitmaakt van de stad, en voor bezoekers een eerste kennismaking is met Harlingen.

Transitielijnen

De partners hebben voor deze gebiedsontwikkeling zogenaamde transitielijnen vastgesteld. Langs deze lijnen moet de ambitie op duurzaamheid worden geborgd. De speerpunten zijn het vergroten van *biodiversiteit*, een *klimaatbestendig* ontwerp, bijdragen aan de *energietransitie* en daarnaast aandacht voor *kringloop* met circulaire economie en een *inclusieve samenleving*.

2. samenhang en identiteit

3. verbindingen en toegankelijkheid

Het noordelijk deel van het havenfront kenmerkt zich door een inrichting gebaseerd op het autoverkeer. Een belangrijk deel van de opgave is de positie van voetganger en fietser te verbeteren.

Logische routes en herkenbare entreegebieden moeten onderdeel worden van een robuust netwerk dat het station op een eenduidige manier verbindt met de parkeerterreinen en uitnodigend is richting de binnenstad.

Naast de huidige zichtlijnen en markante plekken moeten de verbindingen helpen bij de oriëntatie. Op deze manier weten voetganger en fietser veilig de weg te vinden naar de bestemming. De inrichting van de openbare ruimte houdt rekening met de toegankelijkheid voor minder validen. De voorzieningen zijn bruikbaar voor iedereen en de routing is helder.

kaartbeeld: routes en verblijfskwaliteit voor de voetganger

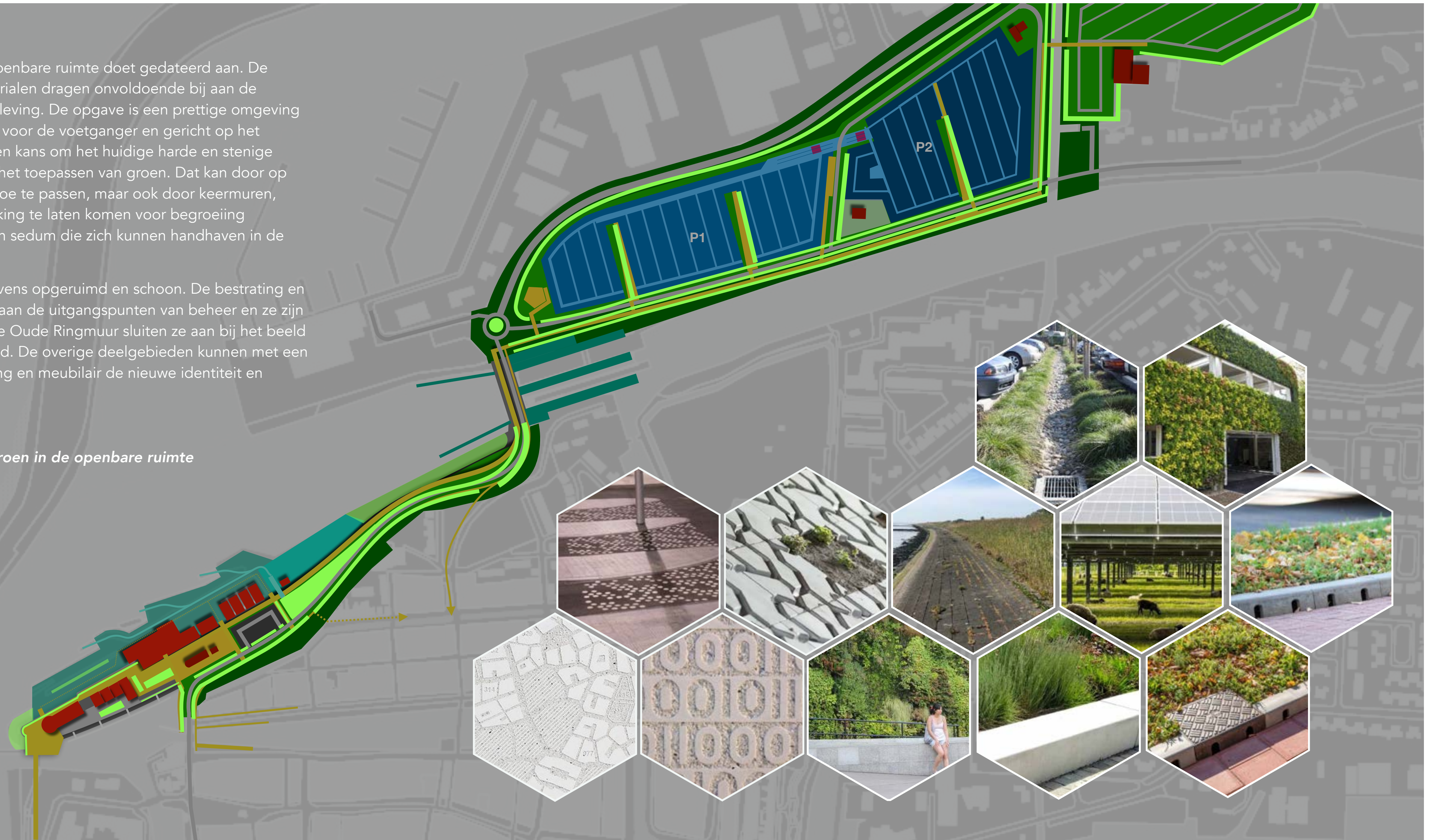

4. prettige omgeving

Het huidige beeld van de openbare ruimte doet gedateerd aan. De inrichting en gebruikte materialen dragen onvoldoende bij aan de gewenste samenhang en beleving. De opgave is een prettige omgeving te maken die uitnodigend is voor de voetganger en gericht op het verblijven en verplaatsen. Een kans om het huidige harde en stenige straatbeeld te verzachten is het toepassen van groen. Dat kan door op plekken minder verharding toe te passen, maar ook door keermuren, hekken en talud's in aanmerking te laten komen voor begroeiing (bijvoorbeeld met grassen en sedum die zich kunnen handhaven in de zilte omstandigheden).

Een prettige omgeving is tevens opgeruimd en schoon. De bestrating en het straatmeubilair voldoen aan de uitgangspunten van beheer en ze zijn duurzaam. In het deel van de Oude Ringmuur sluiten ze aan bij het beeld van de historische binnenstad. De overige deelgebieden kunnen met een meer uitgesproken verharding en meubilair de nieuwe identiteit en samenhang dragen.

kaartbeeld: kansen voor groen in de openbare ruimte

5/6. stadssilhouet en programma / zichtrelaties

Het zicht vanaf de Wadden op het havenfront en de binnenstad wordt gekenmerkt door een aantal markante gebouwen. In de Veerhaven zijn het de bruggen en remmingwerken die bijdragen aan het karakteristieke beeld en de oriëntatie. Het toevoegen van gebouwen en aanpassingen van bestaande bebouwing zijn gericht op het versterken van de structuur en de ruimtelijke kwaliteit.

Er is ruimte voor een aanvullend programma met een publiekskarakter dat bijdraagt aan de beleving. Daarbij is respect voor bestaande zichtlijnen en het stadssilhouet. Hetzelfde geldt voor de elementen die de toegang markeren, beschutting bieden bij het wachten, of ingezet worden om het uitzicht te bewonderen. Ze dragen bovendien bij aan de oriëntatie voor de bezoeker en bieden een kans om identiteit van het gebied te versterken.

kaartbeeld: bebouwing en markante elementen

samenvatting

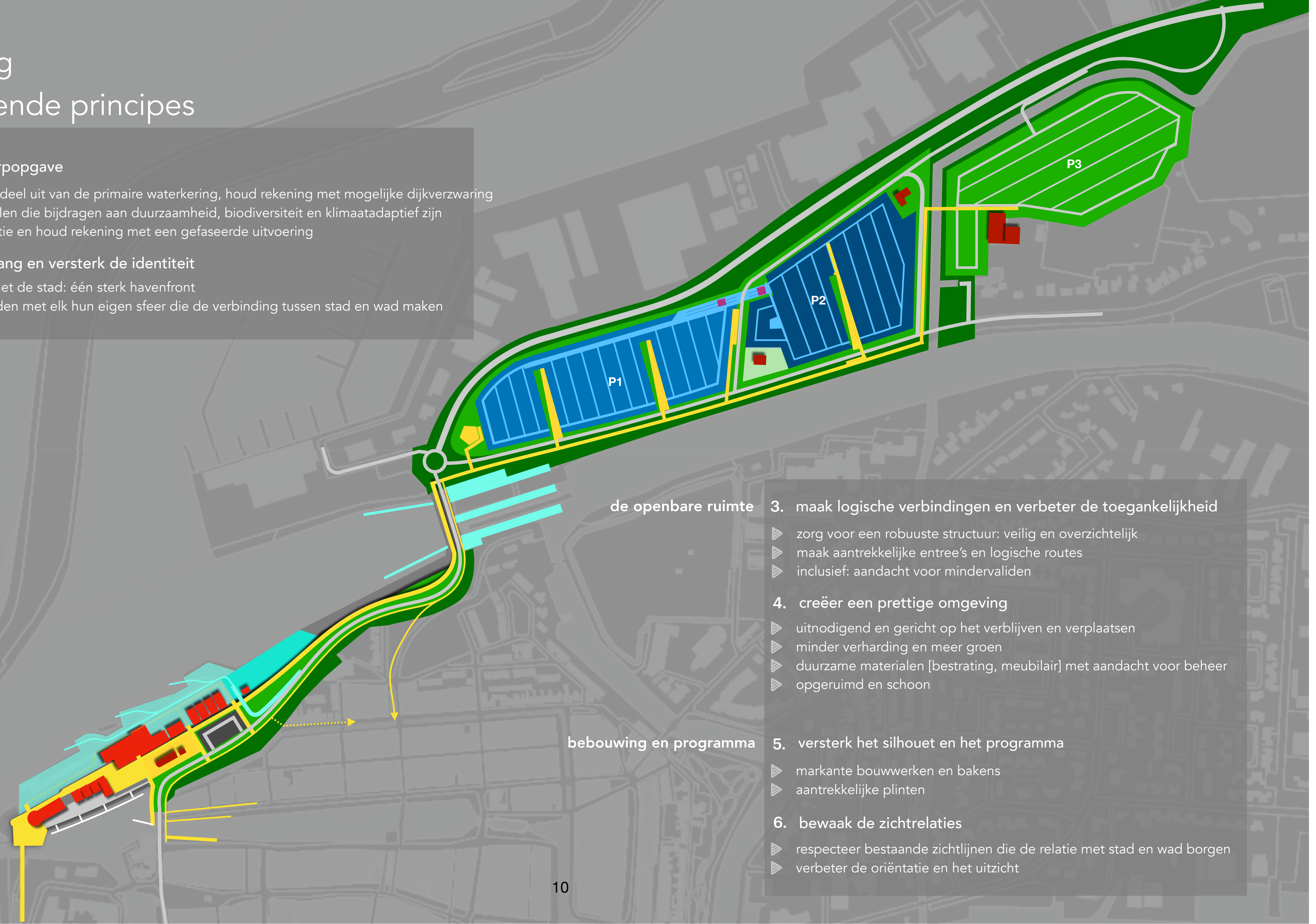
richting gevende principes

1. een integrale ontwerpopgave

- het gebied maakt onderdeel uit van de primaire waterkering, houd rekening met mogelijke dijkverzwaring
- combineer de maatregelen die bijdragen aan duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatadaptief zijn
- bied ruimte voor innovatie en houd rekening met een gefaseerde uitvoering

2. vergroot de samenhang en versterk de identiteit

- zorg voor samenhang met de stad: één sterk havenfront
- onderscheid deelgebieden met elk hun eigen sfeer die de verbinding tussen stad en wad maken

de openbare ruimte

3. maak logische verbindingen en verbeter de toegankelijkheid

- zorg voor een robuuste structuur: veilig en overzichtelijk
- maak aantrekkelijke entree's en logische routes
- inclusief: aandacht voor mindervaliden

4. creëer een prettige omgeving

- uitnodigend en gericht op het verblijven en verplaatsen
- minder verharding en meer groen
- duurzame materialen [bestrating, meubilair] met aandacht voor beheer
- opgeruimd en schoon

bebouwing en programma

5. versterk het silhouet en het programma

- markante bouwwerken en bakens
- aantrekkelijke plinten

6. bewaak de zichtrelaties

- respecteer bestaande zichtlijnen die de relatie met stad en wad borgen
- verbeter de oriëntatie en het uitzicht

handreiking ruimtelijke kwaliteit

perspectief

Veerkade

huidig karakteristiek:

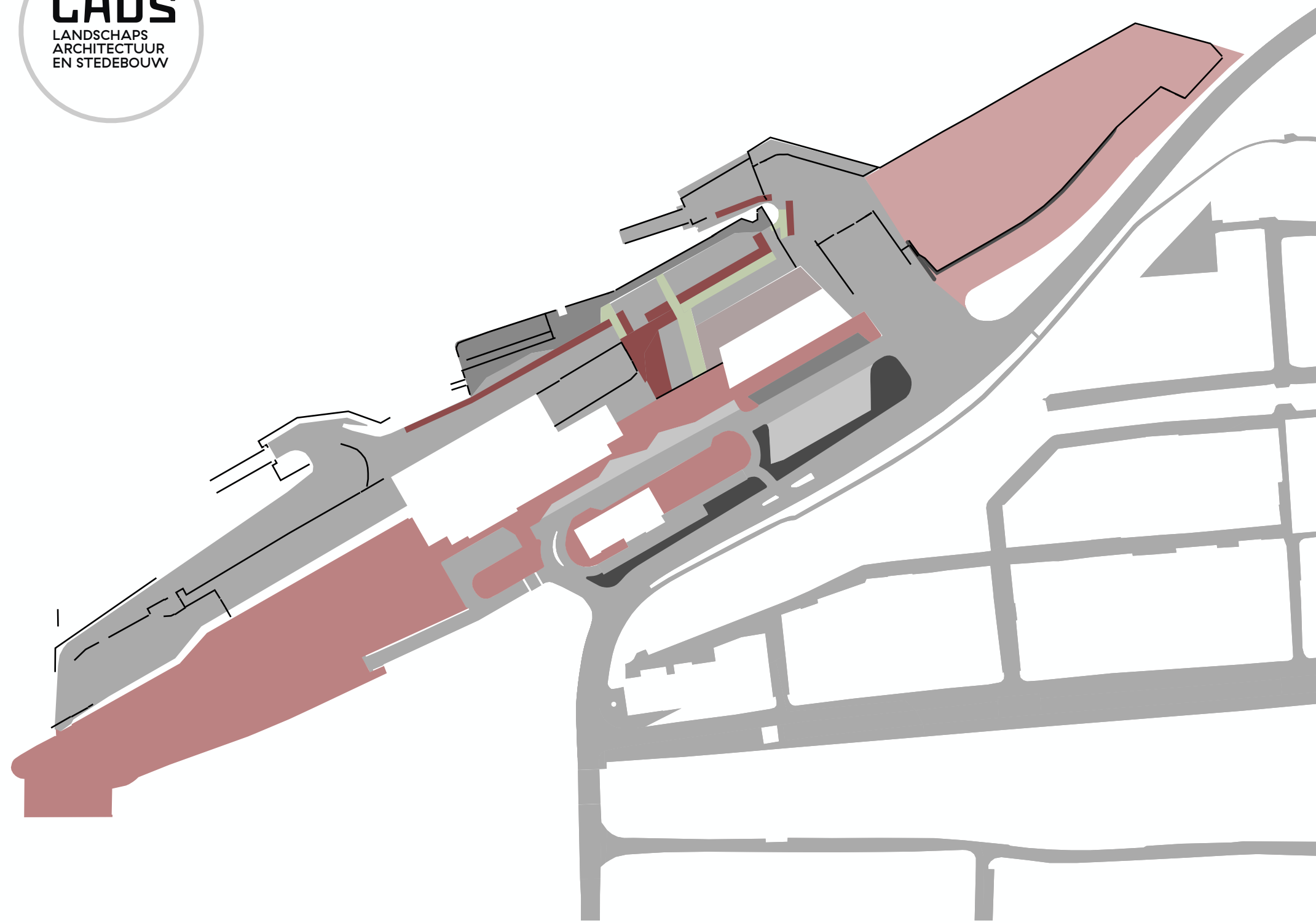
De Veerkade is een unieke plek waar gedurende de dag extra 'deining' ontstaat op het moment dat passagiers en goederen vertrekken of aankomen. De kade is nu vooral ingericht op functionaliteit. De passagier en bagage dienen zo vlot mogelijk ingescheept te worden. Het terrein is grotendeels verhard en het beeld wordt gedomineerd door de vele hekken. Het Terminalgebouw en het Waddenkantoor zijn enigszins gedateerd en weinig uitnodigend doordat ze met de achterkant naar de Veerkade staan. Door het functionele karakter en het ontbreken van een duidelijke samenhang tussen de verschillende inrichtingselementen is de Veerkade een tamelijk anonieme plek zonder eigenheid.

elementen met potentie:

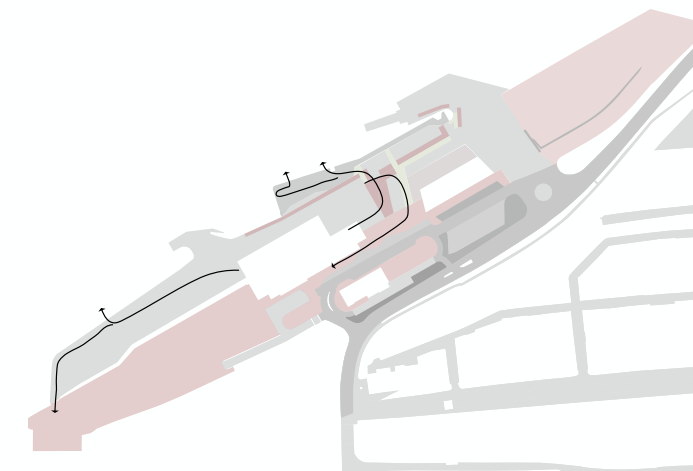
Aanknopingspunten voor een meer attractieve inrichting zijn de hoogteverschillen in het terrein. Ze zouden ingezet kunnen worden voor het scheiden van de verkeersstromen en daarmee een deel van de hekken kunnen vervangen.

Daarnaast is nu al op het terrein zichtbaar dat de begroeiing van het talud een mooi tegenwicht geeft aan de hoeveelheid verharding. De potentie van het groen kan worden vergroot door de al aanwezige muren en keerwanden verder te laten begroeien.

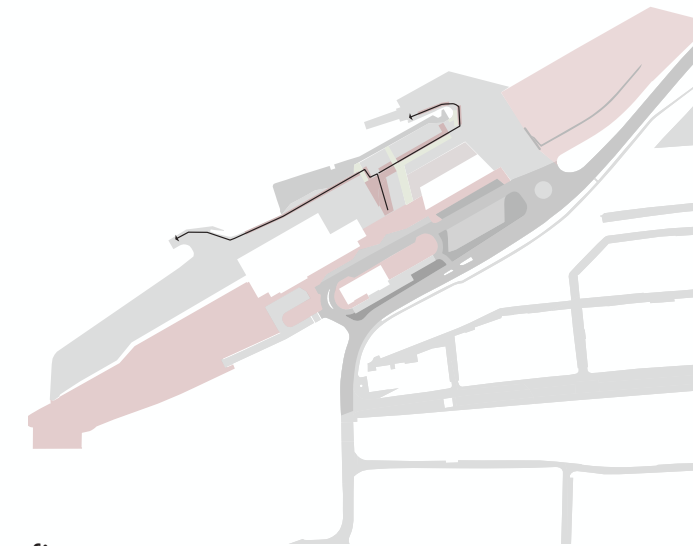
Bestaande gebouwen zoals de Terminal en het Waddenkantoor onderdeel maken van de kade door middel van aantrekkelijke plinten, maakt dat de reiziger zich welkom voelt.

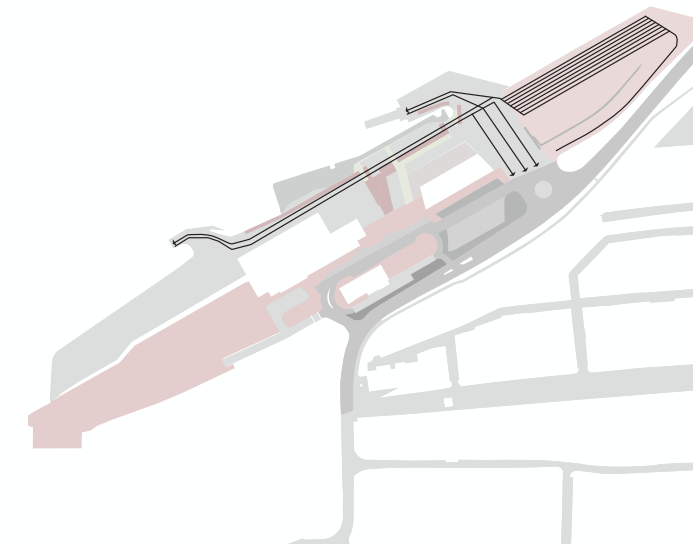
Harlingen kent moeilijk leesbare openbare ruimtes. Stroomen lopen door elkaar en verharding om stroomen te leiden is soms wel aanwezig, maar houdt soms zonder aankondiging op.

passagier

fietsen

auto's

Veerkade

1. integrale ontwerpogave:

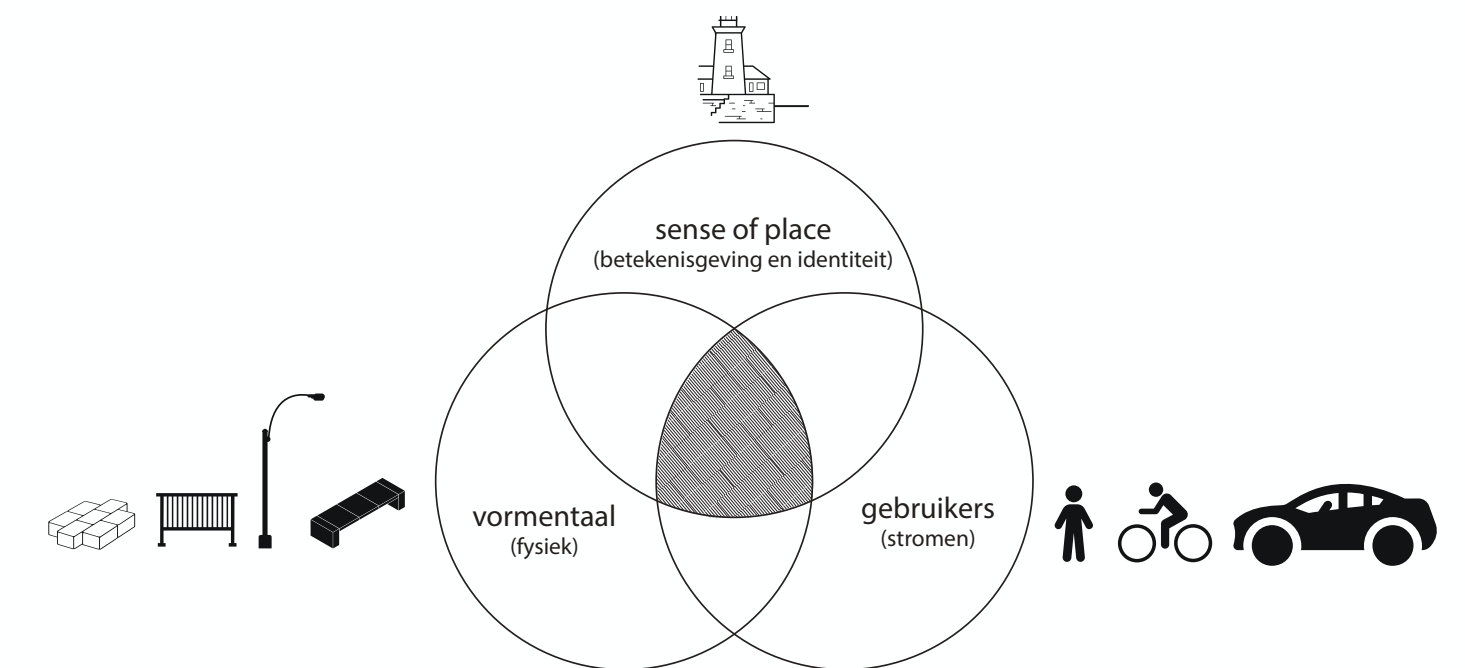
De Veerkade is ontworpen in de jaren '70/'80 vanuit de toen geldende opvattingen over passagiersvervoer. Door de jaren heen hebben nieuwe inzichten min of meer geleid tot het ad-hoc vervangen/verplaatsen van hekken, aanbrengen van asfaltlagen, enzovoort.

De ontwerpogave is dus een solide ontwerpvisie te maken die beantwoordt aan de logistieke eisen van passagiersvervoer anno nu, maar tegelijkertijd ook zorgt voor een fris nieuw beeld dat de aankomende decennia mee kan en waar Harlingen trots op kan zijn.

Het gaat hierbij om een goede balans te vinden tussen logistiek, aantrekkelijke vormgeving en de beleving van de gebruiker.

2. versterken identiteit:

De huidige Veerkade kenmerkt zich door een hard, functioneel en zakelijk uiterlijk. Aanknopingspunten zijn te vinden bij een meer eigen identiteit [sens of place] door uit te zoomen naar de schaal van de stad en het gehele havenfront. De identiteit is onlosmakelijk verbonden met de historische binnenstad, ook al is dat op dit moment misschien minder zichtbaar.

Ontwerp LAOS

LANDSCHAPS
ARCHITECTUUR
EN STEDEBOUW

- auto's
- fietsen
- passagier
- Heras Orpheus Spijlenhekwerk
hoogte: 2000mm
- Heras Orpheus Spijlenhekwerk
hoogte: 1500mm
- Heras Orpheus Spijlenhekwerk
hoogte: 1250mm
- Technisch Beheer en Onderhoud RWS

* tekeningen uit: herinrichting Veeromgeving Wadden / Laos, mei 2019

Veerkade

3. verbindingen en toegankelijkheid:

Logische en vanzelfsprekende routes creëren, zodat voor iedere gebruiker (fiets, auto, voetganger) helder is hoe deze op en van de boot gaat. De passagiersstromen scheiden is een belangrijke richtlijn. Wat hierbij helpt is een heldere vormtaal door iedere stroom zijn eigen materiaal te geven. Dit gaat van grofmazige detaillering en materiaal voor autoverkeer naar een fijnmazig materiaalgebruik voor de voetganger. Hierdoor wordt sneller duidelijk wie waar hoort, wat de doorstroming ten goede zal komen.

4. prettige omgeving:

De herinrichting zou moeten leiden tot een Veerkade die overzichtelijk is en bijdraagt aan de beleving van de reiziger. Als materiaalkeuze, aansluiting en detaillering een verzorgde uitstraling hebben en goed zijn onderhouden, zal dat door de bezoekers als positief worden ervaren. Speciale aandacht gaat uit naar de hekken op het terrein. Bekijk in hoeverre deze met een aangepaste vormgeving en in een uniforme kleur wat minder dominant en zakelijk kunnen zijn. De hoogteverschillen waaronder de keermuren [A] en het talud kunnen in aantrekkingskracht verbeteren door ze te combineren met groen. Dit is tevens een kans om de biodiversiteit te vergroten.

5. silhouet en programma:

Het Waddenkantoor [B] staat met de achterkant naar de kade. Ook het Terminalgebouw [C], in gebruik door de rederij is enigszins gedateerd. De plinten aantrekkelijker maken en het programma meer richten op publieksfuncties zullen de beleving ten goede komen. De hefbruggen [D] bij de aanlegvoorziening zijn karakteristiek en sluiten aan op de havenbeleving. Deze vormgeving zou tot voorbeeld kunnen dienen voor de overige gebouwen op het terrein.

6. zichtrelaties:

De Veerkade ligt ten opzichte van de Waddenpromenade een stuk lager. Dat maakt dat de zichtrelatie met dit gebied beperkt is tot de Verkeerstoren [E]. Het deel waarin de Terminal en het Waddenkantoor het zicht ontnemen is weinig uitnodigend. Hier zou de opgave kunnen gaan over een herkenbare plek of poortgebouw [F] voor de ontvangst van de reizigers.

** bewerkte tekst uit: herinrichting Veeromgeving Wadden / Laos, mei 2019*

Waddenpromenade

huidig karakteristiek:

De Waddenpromenade is als gevolg van de veelheid aan en onregelmatigheid van de verkeersstroken een niet eenduidige, eenvoudig te begrijpen gebied. De inrichting is grotendeels gebaseerd op de afwikkeling van auto- en busverkeer. De zone voor kort parkeren en de inrit van de parkeergarage is onoverzichtelijk. De horeca op het plein staat met de rug naar de binnenstad en het Waddenkantoor en de Terminal hebben een gesloten plint. De gebouwen voegen weinig toe aan de directe omgeving en dragen nauwelijks bij aan de structuur van de gevels.

De bewegingsruimte voor voetgangers is beperkt tot die delen van het plein die niet worden ingenomen door de bus en auto. Ook ontbreekt er samenhang en een logische verbinding met de parkeeraccommodatie aan de Harlingerstraatweg. De inrichting van het hele gebied is gedateerd en rommelig, daarnaast is het karakter hard en stenig mede door het ontbreken van groen.

elementen met potentie:

Dit gebied zal met een uitnodigende verbinding naar de binnenstad veel aantrekkelijker worden voor passant en bezoeker. De verhoogde ligging met een waterkerende functie kan samenhang in het gebied nastreven en versterken. Een mooi voorbeeld is de voetgangersroute langs de verkeerstoren. Die zou in potentie doorgetrokken kunnen worden richting de Tsjerk Hiddessluizen. Kansen zijn er ook voor de bestaande bebouwing: met een aantrekkelijke plint en een publiek programma kan deze een welkome bijdrage zijn aan de beleving van de huidige promenade.

Waddenpromenade

1. integrale ontwerpopgave:

De Waddenpromenade is te vergelijken met een belangrijk stationsplein. Het is niet alleen zaak de routing en afhandeling van alle verkeersstromen veilig te reguleren, maar het is tevens een visitekaartje van de stad; een plek van aankomst en vertrek.

Het is aan te raden de openbare ruimte een zodanige verblijfskwaliteit te geven dat voetganger/reiziger op een logische manier zijn weg weet te vinden. Ook het attractiever maken van de bebouwing kan bijdragen aan dat doel.

2. samenhang en identiteit

Dit gebied heeft nu nog het karakter van een verkeersgebied en mist de aansluiting met de binnenstad en logische routing naar de parkeerterreinen.

De aspiratie zou mogen zijn om in deze openbare ruimte verblijfskwaliteit te realiseren en een betere verbinding met de omgeving. Met het vergroten van de attractiewaarde kan het gebied aan betekenis toenemen voor de Harlingers, de reizigers naar de eilanden en de toeristen die stad bezoeken.

Waddenpromenade

3. verbindingen en toegankelijkheid:

De huidige Waddenpromenade bestaat grofweg uit een plein waar nu de auto en bus tijdelijk kunnen parkeren, en een route op de waterkering die richting station gaat. De vraag is hoe het plein te transformeren tot een aantrekkelijk en toegankelijk gebied met het accent op de voetganger. Voor de reizigers van en naar de eilanden is de huidige routing richting de parkeer-accommodatie onduidelijk. Hier ligt de opgave op het maken van een logische en veilige verbinding. Ter hoogte van het terminalgebouw [A] liggen kansen voor het verbeteren van de relatie met de binnenstad. Het verlengen van de route op de waterkering [B] is een van de ideeën. Een ander idee is de route te laten samenvallen met de Oude Ringmuur [C]. In beide gevallen staat het comfort, veiligheid en de herkenbaarheid voor de voetganger voorop.

4. prettige omgeving:

Investeren in een opgeruimde en eenduidige inrichting met meer aandacht voor groen, vergroot de kans dat de omgeving als aantrekkelijk wordt ervaren. Door ter hoogte van het Terminalgebouw een entreeplein te maken, krijgt de voetganger meer ruimte en kan er een logische verbinding ontstaan naar de binnenstad. Het terrein direct naast de Terminal, waar momenteel nog horeca [D] is gesitueerd, zou in aanmerking kunnen komen voor het realiseren van een busstation, inclusief overdekte wachtplekken voor de reiziger. Voor het huidige Waddenkantoor kan kort parkeren worden gefaciliteerd [E]. Een ruime voetgangerszone aan de kant van de bebouwing vormt idealiter de ruggengraat die de verschillende sferen aan elkaar rijgt.

5. silhouet en programma:

De bebouwing vormt de afbakening en begeleiding van de openbare ruimte. Op beide aspecten is ruimte voor verbetering. Het Terminalgebouw [H] kent een naar binnen gekeerd programma. Voor het Waddenkantoor [I] geldt dit nog explicieter. Het bestaande gebouw is gedateerd en ook de functie draagt niet bij aan de gewenste levendigheid. Door publieksfuncties aan het plein te leggen samen met een meer uitgesproken gevelbeeld, kan de beleving in belangrijke mate toenemen. Met het toevoegen van nieuwbouw [F] ontstaat mogelijkheid om het plein aan de westzijde in te bedden en tevens attractiever te maken. De ruimte [G] tussen het huidige Terminalgebouw en het Waddenkantoor komt in aanmerking voor het verbeteren van de voorzieningen voor de reizigers komende vanaf de eilanden.

6. zichtrelaties:

De Waddenpromenade ligt verhoogd ten opzichte van zijn omgeving. Het zicht op de Veerkade en de Nieuwe Voorhaven maakt dat dit dek ook wel 'het balkon op de Wadden' wordt genoemd. De relatie met de binnenstad wordt met name verstoord door de paviljoens [D] die met de achterkant naar de Oude Ringmuur staan. Het is te overwegen om de horecafunctie op het plein te verplaatsen [F of G], waardoor op deze plek ruimte komt voor een busstation, met een moderne transparante overkapping die tevens toegang geeft tot de parkeergarage.

Plankenpad

huidig karakteristiek:

Deze verdiepte strook biedt toegang tot de steiger van de Bruine Vloot en wordt het Plankenpad genoemd. Aangescheiden door hekwerken is het tevens onderdeel en uitrit van de huidige parkeergarage. Vanaf de binnenstad zijn het verzonken deel van de Waddenpromenade en het aangelegde Plankenpad bereikbaar via trappen en een hellingbaan. Vanuit de zuidwestzijde is voor voetgangers dit gebied bereikbaar met trappen aan de kop van het havengebouw. Het maaiveld bestaat grotendeels uit verharding en loopt aan de zuidzijde over in een verhard talud. Aan de noordzijde is de ruimte begrensd door het havengebouw en het meer westelijk gelegen talud van de Waddenpromenade.

Dit lager gelegen gedeelte van de Waddenpromenade/het Plankenpad is ingericht voor het parkeren en bevoorraden, en weinig aantrekkelijk om te verblijven. De inrichting met verharding en de hekken van het parkeerterrein dragen ook niet bij aan een prettige aanblik. Hetzelfde geldt ook voor de toegang aan weerszijden van het terrein. De aansluiting op de directe omgeving is niet uitnodigend en het materiaalgebruik is gedateerd.

elementen met potentie:

Deze zone draagt de potentie in zich te transformeren van een parkeerterrein tot een beschut plein aan het Plankenpad. De aanblik van de aanwezige Bruine Vloot en het zicht op de historische binnenstad kunnen nog beter worden benut. Ook de plint van het huidige havengebouw leent zich voor publieksfuncties, bijvoorbeeld door terrasvoorzieningen. Deze omslag naar een gebied met verblijfskwaliteit kan vooral succesvol zijn als parkeren uit het zicht verdwijnt.

Plankenpad

1. integrale ontwerpopgave:

De opgave richt zich op een verblijfskwaliteit voor de voetganger. De huidige inrichting en materialen volstaan hier niet meer.

Het Plankenpad heeft daarentegen een aantrekkelijke positie omdat het direct aan de Oude Buitenhaven ligt. Bovendien is het gunstig gelegen door de zuidelijke oriëntatie en juist omdat het verdiept ligt ten opzichte van de Waddenpromenade is beschutting eenvoudig te realiseren.

Er liggen kansen door het toevoegen van groen en het verminderen van verharding. Daarmee wordt het ook eenvoudiger om de routes naar dit gebied groener en aantrekkelijker te maken. En het toevoegen van nieuwbouw helpt om de contouren van een luw binnenplein te realiseren.

2. versterken identiteit:

Het huidige Plankenpad als steiger voor de Bruine Vloot vormt de inspiratie voor de toekomstige kwaliteit van het gehele terrein. Door dit gebied in te richten als een verblijfskade en publieksfuncties toe te voegen, ontstaat een aantrekkelijk perspectief.

Door de Oude Buitenhaven ook aan deze zijde te voorzien van een kade met stedelijke voorzieningen, zal de samenhang tussen het Havenplein en de historische binnenstad verder vergroten.

Dit voorstel sluit aan bij het Ruimtelijke Kompas Harlingen, zoals beschreven in het tweede deel van deze visie uit 2016. Hierin wordt voor deze locatie een zogenoemde 'twee pleinen-strategie' voorgesteld.

De inzet is de huidige entree naar deze buitenruimte uitnodigender te maken voor voetgangers. Komende vanaf de binnenstad [Prinsenstraat] bevindt zich een trap langs de muur van de parkeergarage [A]. Vanaf de Waddenpromenade is dat de hellingbaan [B] die nu nog uitrit is van de parkeergarage. Beide verbindingen zijn stenig door het gebruikte materiaal en weinig uitnodigend. Met het vergroenen van de muur en ander bestratingsmateriaal kan de kwaliteit worden vergroot. De gehele zone vervolgens meer inrichten als een plein zal de beleving als verblijfsgebied ten goede komen. De uitrit van de parkeergarage kan mogelijk vervallen. Een alternatief hiervoor zal dan in oostelijke richting [Waddenpromenade] gevonden moeten worden. De bevoorrading van het Plankenpad per auto lijkt te combineren met een inrichting afgestemd op de voetganger.

De inrichting als verblijfsgebied primair voor voetgangers stelt eisen aan de inrichting en de gebruikte materialen. Hier is het zaak om de stenige ruimte te voorzien van meer groen. De voorgestelde nieuwbouw [C] kan samen met de aanbouw van de Verkeerstoren [D] de begrenzing vormen van het plein. Met het uitzicht op de Oude Binnenhaven en met een zuidelijke ligging zijn stedelijke functies en terrassen heel goed denkbaar.

De ronde Verkeerstoren [E] vormt met zijn silhouet een herkenbaar gebouw. De aanbouw [D] grenst aan het plein en de verdieping aan de Waddenpromenade. In potentie kan het hoogteverschil ook worden benut voor de nieuwbouw. Door op beide verdiepingen publieksfuncties te realiseren, ontstaat op zowel het plein als de promenade een aantrekkelijke plint.

Vanuit de binnenstad is de muur van de parkeergarage bepalend voor het zicht. Dat kan met een ander materiaalgebruik en groen sterk verbeteren. De nieuwbouw aan de Waddenpromenade zou het beeld vanaf de binnenstad in positieve zin moeten versterken. Wanneer dit bescheiden van omvang is, maakt nieuwbouw het doorzicht op de passerende veerboten in de Nieuwe Voorhaven zeker niet onmogelijk. De Verkeerstoren is en blijft een markant gebouw. Het idee om de gevel te voorzien van Harlinger Aardewerken tegels is wellicht een oplossing voor het terugkerende onderhoud.

Oude Ringmuur

huidig karakteristiek:

De Oude Ringmuur vormt onderdeel van de noordelijke route naar de binnenstad. Het draagt grotendeels het karakter van een brede geasfalteerde ontsluitingsweg, nauw ingeklemd tussen de historische binnenstad en de haven. De directe nabijheid van en zicht op de historische binnenstad roept sterk het gevoel op van 'aankomst op bestemming', maar de inrichting van de weg zelf en van de randinvullingen ondersteunt deze beleving nauwelijks. De inrichting van de weg is 'hard' en strikt functioneel, zowel voor auto's als voor voetgangers en fietsers. Vooral voor voetgangers en fietsers schort het een en ander aan die functionaliteit. Onduidelijke oversteekplaatsen en te smalle rijbanen leveren gevaarlijke situaties op. Ook de beleving van de weg is vooral voor langzaam verkeer niet altijd aangenaam. Faciliteiten en inrichtingselementen voor voetgangers die de tocht van parkeerplaats tot aan de Waddenpromenade kunnen veraangenamen en gevoelsmatig kunnen bekorten zijn er niet. De blootstelling aan de elementen is maximaal. Het zicht op de binnenstad is attractief, maar de inrichting van de weg verhoudt zich slecht tot de karakteristieken en sfeer van de historische binnenstad.

elementen met potentie:

Het contrast met de open haven direct aan de andere kant van de dijk is spannend en heeft een hoge belevingswaarde. Voor historische binnensteden is een dergelijke ruimtelijke situatie [historische binnenstad nog intact en direct aan de haven en open zee] uiterst zeldzaam. Het groene grastalud aan de binnenstadskant en zeker de bomen langs de Bildtseweg zijn waardevol. Zij vormen in feite de enige zachte inrichtingselementen in het profiel.

Oude Ringmuur

1. integrale ontwerpopgave:

Centraal in deze opgave staat het realiseren van een veilige en aangename verbinding die aansluit op het karakter van de binnenstad. Hierin wordt extra attentie gevraagd voor een comfortabele verbinding voor voetganger en fietser tussen de parkeeraccommodaties en de Waddenpromenade. De inrichting en de indeling van het brugdek van de Tsjerk Hiddessluis maken hier nadrukkelijk onderdeel vanuit. Daarnaast is er een opgave om de Waddentoerist te verleiden de binnenstad te bezoeken ter hoogte van de Bildtse Weg.

2. samenhang en identiteit

De aankomst in Harlingen en de route naar de Waddenpromenade grijpen in elkaar.

Met voorstellen die de openbare inrichting 'warmer' en meer 'binnenstedelijk' maken en gelegenheid geven aan voetgangers om te rusten, te schuilen en te genieten van het uitzicht op Veerhaven en de historische binnenstad, worden 'aankomst, route en verblijven' een aantrekkelijke beleving voor bewoners en bezoekers.

Oude Ringmuur

3. verbindingen en toegankelijkheid:

De noordelijke invalsweg zou ter hoogte van de Tsjerk Hiddessluizen [A] ingericht kunnen worden als 'stadsstraat'. Dat houdt in dat de fietser en de auto de rijbaan delen en dat dit gebied voor de voetganger een continue trottoir wordt. Aan de zuidzijde van de weg ontstaan zo verbindingen met de binnenstad [B]. Aan de noordzijde komt daarmee ruimte beschikbaar om de Waddenpromenade te verlengen met als doel een comfortabele voetgangersverbinding naar de parkeeraccommodaties [C].

4. prettige omgeving:

Om verbinding met de binnenstad te accentueren, ligt het voor de hand om het asfalt van de Oude Ringmuur te vervangen door klinkers. Door ook het straatmeubilair [verlichting, borden en hekwerken] af te stemmen op de binnenstad kan eenheid ontstaan. Dit zou de overgang naar het historische deel ten goede komen. Door de Ringmuur aan de noordzijde te voorzien van een groenstrook wordt een zachte overgang naar de [verlengde] Waddenpromenade denkbaar. Aan de zuidzijde is een trottoir over de hele lengte aan te bevelen om het naderen van de binnenstad te vergemakkelijken. Het intact laten -en waar mogelijk versterken- van het groene talud is dan wel wenselijk.

Door de verlengde Waddenpromenade direct langs de waterkering te positioneren, ontstaat een continue lijn die de SAS-brug verbindt met de Tsjerk Hiddesbrug. Deze exclusieve voetgangersverbinding kan de blikvanger worden die aan bezoekers, naast duidelijkheid ook comfort biedt (bijvoorbeeld zitgelegenheid en zon- en regenbescherming ineen).

Ter hoogte van de Bildtse Weg [D] is een veilige oversteek naar de binnenstad aan te bevelen, bijvoorbeeld gemarkeerd met een uitkijkpunt over de Nieuwe Voorhaven en/of een baken als richtingaanwijzing naar de binnenstad.

5. silhouet en programma:

Het silhouet van de binnenstad en het zicht op de haven is uniek! Het horeca-paviljoen [E] op de Waddenpromenade staat echter met de rug naar de Oude Ringmuur en draagt daar vanuit die positie helaas niet aan bij.

De voorstellen voor het toevoegen of aanpassen van bebouwing zijn gericht op het verbeteren van de ruimtelijke structuur en architectuur. Naar verwachting zorgt een dergelijk ontwerpprogramma voor meer herkenbare plekken die bezoekers zullen uitnodigen om langer op deze locatie te verblijven.

6. zichtrelaties:

Voor de beleving is het zicht op zowel de binnenstad als de Veerhaven van belang. De Tsjerk Hiddessluis met zijn markante remmingwerken is daar wezenlijk onderdeel van. Door de promenade langs de waterkering te leggen is het zicht op de Nieuwe Voorhaven optimaal. Langs de route kunnen extra rustplekken worden gerealiseerd [balkons] waar van het uitzicht kan worden genoten.

Harlingerstraatweg

huidig karakteristiek:

De Harlingerstraatweg is de weg langs het kanaal richting Midlum. Het westelijk deel loopt parallel aan het Harinxmakanaal en wordt gebruikt voor ontsluiting van de parkeeraccommodatie Tsjerk Hiddes. Ook de bus maakt gebruik van deze route. De rijbaan bestaat uit asfalt en aan de kant van het kanaal ligt een vrijliggend fietspad in twee richtingen. Het wegprofiel biedt geen ruimte aan de voetganger. Hierdoor is de voetganger veroordeeld tot medegebruik van het fietspad of het zoeken van zijn weg richting Terminal of binnenstad via het parkeerterrein.

De route 'entree parkeeraccommodatie [Skieppedykje] - de Tsjerk Hiddesbrug' bevat een smalle groenstrook die samen met een hoog hekwerk de afbakening vormt naar het parkeerterrein. Het parkeerterrein P2 dat meer oostelijk ligt, grenst ook aan deze weg. Hier is de groenstrook aanzienlijk breder en voorzien van een sloot. De afstand tot aan de rijbaan is zodoende groter, waardoor het parkeerterrein zich minder opdringt aan het straatbeeld. De zijde van het kanaal bestaat uit een groen talud met bomen en onderbegroeiing. Ter plekke van de remmingwerken van de sluis is een doorzicht op de stad en de brug, wat de oriëntatie ten goede komt.

elementen met potentie:

De belangrijkste ruimtelijk kwaliteit vormt het kanaal met de groene oever en het zicht de Tsjerk Hiddessluis en op de stad.

Harlingerstraatweg

1. integrale ontwerpopgave:

Met een alternatieve ontsluiting van de parkeeraccommodatie aan de Zuidwal ontstaat de mogelijkheid het autoverkeer over dit gedeelte te weren. Zo komt ruimte beschikbaar voor een voetgangersroute die aansluit op de Waddenpromenade. Het westelijk deel van de Harlingerstraatweg kan daarmee onderdeel worden van een uitnodigende verbinding die doorloopt tot de Veerkade. De toegang voor voetgangers en fietsers tot de parkeeraccommodatie moet hier op een logische wijze op aansluiten.

Het zicht op de parkeerterreinen met het hekwerk is nu weinig aantrekkelijk. De opgave richt zich hier op het verbeteren van het beeld door bijvoorbeeld innovatieve combinaties te maken gestoeld op de groen- en duurzaamheidsambities.

2. samenhang en identiteit

De herinrichting van het westelijk deel heeft directe samenhang met de inrichting van de parkeeraccommodatie en de voetgangersroute naar Waddenpromenade. Hier liggen kansen om de entree voor de binnenstad en de Veerkade met nieuw elan vorm te geven. Meer gericht op de beleving, met een veilige en continue routing en voorzien van comfort en beschutting.

Harlingerstraatweg

3. verbindingen en toegankelijkheid:

Door eerdergenoemde suggestie voor een rechtstreekse entree voor autoverkeer vanaf de Zuidwal [A], ontstaat de kans het huidige profiel aan te passen ten gunste van fietsers en voetgangers.

Op de plek van de bestaande, vrijliggende fietsstrook zou de voetgangersroute vorm kunnen krijgen. De fietser krijgt -mits autoverkeer uiteraard wordt geweerd- als degelijk alternatief ruimte op de aangepaste rijbaan. De inrichting van de rijloper wordt idealiter geënt op bus- en fietsverkeer. In al deze adviezen is speciale aandacht nodig voor veilige oversteekplaatsen [B] vanaf en naar de parkeerterreinen.

4. prettige omgeving:

Dit westelijk deel van de Harlingerstraatweg te beschouwen als onderdeel van de aankomst in Harlingen, vraagt om een inrichting die uitnodigend is en bezoekers helpt bij de oriëntatie. Het accent van deze opgave ligt daarbij op verplaatsingen door voetganger, fietser en bussen van en naar de parkeeraccommodatie. Tegemoet komen aan functionele eisen én zorgen voor aantrekkelijke buitenruimten hoeven elkaar beslist niet uit te sluiten. Een mooi voorbeeld hiervan is het toepassen van kunst in de openbare ruimte [C / Broken Jug] en speciale verlichting die de route ondersteunt. Ook door het aanleggen van kruidenrijke grasstroken en het laten begroeien van de hekken ontstaat een prettiger straatbeeld.

5. silhouet en programma:

Er zijn hier geen elementen voorzien die het stadsilhouet zullen beïnvloeden. Ook ligt het niet voor de hand om een gebouwd programma toe te voegen.

6. zichtrelaties:

Het doorzicht op het kanaal en de Tsjerk Hiddessluis draagt bij aan de oriëntatie. Door onderbegroeiing bij de bomen te limiteren is het zicht te verbeteren. De huidige begrenzing van de parkeerterreinen met hoge hekwerken is niet aantrekkelijk. Met het toevoegen van groen en duidelijke vormgegeven entree's voor de voetganger kan het zicht verbeteren.

Parkeeraccommodatie Tsjerk Hiddes

huidige karakteristiek:

De parkeeraccommodatie bestaat uit drie terreinen waarvan de westelijke twee volledig zijn verhard. Deze terreinen zijn maximaal verkaveld voor het stallen van de auto van de reizigers naar de eilanden. De voetganger moet zijn route vervolgen over de rijbaan, slechts op enkele plaatsen is een stoep voor deze doelgroep voorzien. Op de meest westelijke punt is een entree voor de voetganger gemarkeerd door een entreeplein met daarop het kunstwerk van Frank Stella, 'Broken Jug'. De terreinen zijn volledig omheind met hekwerken. Het oostelijk terrein wordt incidenteel gebruikt als parkeerterrein en is niet verhard.

elementen met potentie:

De herinrichting biedt kans om de routing te verbeteren, de parkeerplaatsen te optimaliseren en de ruimtelijke beleving te versterken. Het recent geplaatste kunstwerk en het bijbehorende entreeplein biedt een mooi uitgangspunt voor een parkeerterrein dat niet alleen functioneel is ingericht, maar ook bijdraagt aan de beleving als begin- of eindpunt van de reis. Welkom in Harlingen.

Parkeeraccommodatie Tsjerk Hiddes

1. integrale ontwerpopgave:

De centrale doelstelling is een parkeerterrein te realiseren dat in gebruik en beleving sterk is verbeterd. Daarbij gaat het om een totaalconcept waar gebruikersgemak samen gaat met gastvrijheid. Met een nieuwe entree voor de auto vanaf de Zuidwal en herkenbare routing voor de voetgangers richting bushalte en Waddenpromenade. Met innovatieve oplossingen die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit, die klimaatbestendig zijn en daarnaast voldoen aan de duurzaamheidsambitie om energie uit de zon te halen. Waarbij inrichting en voorzieningen tegemoet komen aan het comfort van de reiziger.

2. samenhang en identiteit

De herstructurering van de bestaande terreinen biedt een kans om de routing en inrichting te verbeteren. Wanneer de uitgangen aan de Harlingerstraatweg voor de bezoeker uitnodigend zijn en bijdragen aan de oriëntatie, zal de reiziger als vanzelfsprekend zijn weg vinden richting de binnenstad en de Waddenpromenade.

De parkeerterrein kunnen verschillend worden ingericht, gekoppeld aan de intensiteit waarmee ze gedurende het jaar worden gebruikt. De aanleg van groen kan een rol spelen om de routing te ondersteunen of om de terreinen beter in te passen in hun omgeving. Elementen die zorgen voor samenhang, toekomstgericht zijn en een plezierige aanloop naar een verblijf in en vanuit Harlingen.

Door voor de auto de toegang tot de parkeeraccommodatie aan de Zuidwal te situëren, ontstaat een logische entree direct aan de noordelijke invalsweg [A]. Daarnaast kan ruimte ontstaan aan de Harlingerstraatweg om een vrijliggende voetgangersroute [B] te realiseren. Deze route zou dan met uitnodigende entree's [C] aansluiten op de parkeerterreinen. Ideaal gezien heeft de busverbinding van parkeerterrein naar Terminal in het midden van de parkeeraccommodatie een opstap [D], bij voorkeur met voorzieningen voor de wachtende reiziger. Als bij de inrichting van het terrein rekening gehouden wordt met oriëntatie en verwijzing, weet de reiziger als vanzelf welke richting hij moet naar bus en Terminal en hoe hij bij terugkomst zijn auto gemakkelijk terugvindt.

De harde inrichting met overwegend asfalt leidt tot een eentonig beeld en is op een zomerse dag onaangenaam. Het parkeren en de boot halen is voor vele reizigers stressvol.

De enorme terreinen optisch onderbreken met groen of water kan bijdragen aan de oriëntatie (kalmerend) en beschutting geven (schuilen voor zon/wind/regen). Ook het veraangenamen van de entree's voor voetgangers kan hierbij helpen, denk bijvoorbeeld aan een poort of pergola bij de bushalte. Wanneer het ontwerp rekening houdt met het vasthouden en afvoeren van water door middel van waterdoorlatende bestrating of groentegels, is dat een welkome afwisseling voor de huidige vlakverharding.

In het ideale model staat centraal op het terrein [D] een entreegebouw waar je contact kunt maken met de beheerder. Hier is de plek waar de pendelbus halthoudt en waar je als reiziger kunt wachten, beschermt tegen weerelementen. Een toiletvoorziening en eventueel aanvullende service versterken het reiscomfort, evenals informatieverstrekking over het vervolg van de reis of over bezienswaardigheden.

Het westelijk parkeerterrein ligt deels op het talud van de waterkering. De invalsweg ligt aan de andere kant van de dijk, waardoor het zicht vanaf de Zuidwal beperkt blijft tot de omgeving van de Tsjerk Hiddesbrug en de nieuwe aansluiting [A]. De huidige afscheiding van het terrein met hekken is met name zichtbaar op de westelijke punt en langs de Harlingerstraatweg.

Een zachtere overgang met groen is wenselijk. Een markant punt wordt gevormd door het zicht op de Broken Jug [E] die onderdeel is van de meest westelijke voetgangersentree. Maar ook de zichtlijnen op de Tsjerk Hiddesbrug en het Harinxma-kanaal helpen bij de oriëntatie.

colofon

handreiking ruimtelijke kwaliteit

is een gezamenlijk product van de Gemeente Harlingen, Provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân in opdracht van Programma Harlingen.

Gemeente Harlingen: Herald Roelevink

Provincie Fryslân: Hilde Kloosterziel

Wetterskip Fryslân: Jeannet Bijleveld

tekst en vormgeving: herald werkt, strategie en ontwerp
december 2022